

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»
XIX Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XIX Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**PROCEEDINGS
of the XIX International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2024»**

**2024
Астана**

УДК 001

ББК 72

G99

«ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024» студенттер мен жас ғалымдардың XIX Халықаралық ғылыми конференциясы = XIX Международная научная конференция студентов и молодых ученых «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024» = The XIX International Scientific Conference for students and young scholars «ǴYLYM JÁNE BILIM – 2024». – Астана: – 7478 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.

ISBN 978-601-7697-07-5

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001

ББК 72

G99

ISBN 978-601-7697-07-5

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2024**

собственными силами работников компании, без помощи разработчиков, что обеспечивает независимость. Также компания внедрила у себя еще шесть продуктов фирмы 1С, три из них были интегрированы [3].

Большинство отзывов клиентов, оставленных на официальном сайте фирмы также положительные и отмечается автоматизация ручного труда, повышение точности данных, сокращение сроков подготовки планов и отчетностей, возможность консолидации данных. Однако, в сравнении с новыми программными продуктами на основе машинного обучения и роботизированной автоматизации процессов, программы фирмы во многом проигрывают. Так, среди недостатков можно назвать долгий срок внедрения, отсутствие ли сложность интеграции с другими программными продуктами, даже с некоторыми программами самой фирмы-разработчика, закрытый исходный код, что сохраняет зависимость от разработчиков фирмы, трудность переноса данных из старой версии в новую при обновлении продуктов, задержка обновления программ в сравнении с передовым опытом в отрасли информационных технологий. Тем не менее, ценовая категория является более доступной, в сравнении с продуктами технологических зарубежных гигантов. Однако, с развитием свойств искусственного интеллекта и машинного обучения, на рынке возможно появление более дешевых альтернатив с более широкими функциями.

Таким образом, опыт зарубежных фирм показывает, что внедрение цифровых технологий в процесс финансового планирования и планирования ресурсов предприятия оказывает ряд положительных эффектов, как повышение производительности труда, сокращение бумажного обмена, увеличение достоверности данных, развитие человеческого капитала, снижение доли рутинного ручного труда, рост значимости интеллектуального труда, благоприятное воздействие на экологический, социальный и экономический результат.

Необходимо отметить, что достижение положительных результатов и обладание преимуществами использования информационных технологий в планировании деятельности предприятия возможно только в том случае, если работники и руководство предприятия будут должным образом использовать весь представленный функционал информационных систем, производить необходимые изменения системы управления и совершенствовать организационную структуру.

Список использованных источников

1. Планирование ресурсов предприятия (ERP). *Официальный сайт компании SAP SE.* [В Интернете] www.sap.com.
2. Платформа подбора и сравнения сервисов CRMindex. [В Интернете] <https://crmindex.ru/>.
3. Внедренные решения. *Официальный сайт Фирмы "1С".* [В Интернете] <https://1c.ru>.

УДК 004.9

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ҚЫЗМЕТ

Әлқуат Нұрайлым Асадуллақызы

nurailym.alkuat@bk.ru

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ «Мемлекеттік және жергілікті басқару» БББ 3-курс студенті,
Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – Б.Т. Онаева

Инновация - бұл өте кең таралған ұғым. Экономикалық талдаудың сандық және сапалық деңгейіне байланысты өзгеріп отырады. Экономист ғалымдардың еңбектерінде инновацияны, инновациялық процесті анықтаудың көптеген нұсқалары берілген, онда мәселені қарастырудың әртүрлі тәсілдері байқалады, әртүрлі, кейде тікелей қарама-қайшы көзқарастар айтылады. Бірақ барлық авторларды бір жалпы тәсіл біріктіреді - инновациялар, ең алдымен,

қоғамның қажеттіліктері мен даму жағдайларына тұрақты, қайталанатын, типтік реакциясын дамытумен байланысты. Бұл қажеттіліктер әртүрлі әлеуметтік-экономикалық деңгейлері бар елдерде әр түрлі қабылданады және жүзеге асырылады. Инновациялық қызметті құқықтық реттеу институттар жүйесі көбейтілетініне күмән жоқ. Бірақ, инновациялық қызметтің алатын орны экономикада өте жоғары.

Инновациялық қызметтің Қазақстанда инновация саласында жұмыс істейтін 30 мыңнан астам ұйым бар екен. Бірақ олардың қызметіне жүгініп жатқан отандық инвесторлар аз. Елдегі кәсіпорындардың инновациялық белсенділігі 10% ғана. Ал дамыған мемлекеттерде бұл көрсеткіш 50-70%. 2018 жылы инновацияға бөлінген инвестицияның 86%-ы отандық бизнеске тиесілі болды. Ал шетелдік инвестицияның үлесі –11%. Қалған 3%-ды мемлекет қамтамасыз еткен.

Инновацияға салынған 850 млрд теңгеден астам инвестиция 1,18 трлн теңгенің өнімі болып қайтқан. Оның 930,1 млрд теңгесін қайта өңдеу кәсіпорындары, 104,7 млрд теңгесін тау-кен кәсіпорындары берген.

Қазақстандық инновация бойынша Астана қаржы орталығының маңынан құрылған Fintech hub, Astana hub, Tech Garden, Qaz Tech Ventures орталықтар бар. Мысалы, Astana hub "Цифрлық Қазақстан" бағдарламасының аясында 244 инновациялық жобаға көмек қолын созған. Түрлі мемлекеттік органдар халықпен кері байланыс орнату үшін мобильді қосымшаларды осы орталыққа жасатады. Astana hub, елдегі электрондық саудаға да атсалысып отыр. Ал Tech Garden, ұйымы арқылы 232 инновациялық жобаның тұсауы кесілген.

Қазақстандағы инновациялық белсенділік деңгейіне келер болсақ 2022 жылдың қорытындысы бойынша еліміздегі кәсіпорындардың инновациялық белсенділік деңгейі 11%-ды құрап, өсім көрсетті. 2021 жылы бұл көрсеткіш 10,5% болды.

2021 жылмен салыстырғанда 2022 жылы Қазақстанда инновациялық өнім көлемі 1,9 трлн. теңгені құрады.

Халықаралық рейтингтерде «Жаһандық инновациялар индексі» рейтингінде Қазақстан әлемнің 132 елінен өз позициясын 81-ші орынға дейін жақсартты (2022 жылы - 83 орын). Дүниежүзілік экономикалық форумның Жаһандық бәсекеге қабілеттілік индексінің деректері бойынша Қазақстан 2019 жылы «Инновациялық әлеует» факторы бойынша 95 орынға ие болды (2020 жылдан бастап бағалау жүргізілген жоқ).

Сонымен қатар, Үкімет бүгінде негізделетін ең жан-жақты және орынды рейтинг - Жаһандық инновациялар индексі (ЖИИ). ЖИИ ҒЗТКЖ, зияткерлік меншік, патенттік құқық, білім беру, сауда, жасыл технологиялар, өнеркәсіптен бастап полиграфиялық қызметке дейінгі барлық салаларға әсер ететін 81 субфактордан тұрады.

Индикатор екі негізгі топқа біріктірілген – Input (инновациялық орта және инновацияға инвестициялар) және Output (инновацияның нәтижелілігі мен тиімділігі).

Бұл тәсілдің мәні кросс-салалық сипаттағы MedTech, Agritech, GreenTech жекелеген технологиялық бағыттарына басымдық беру болып табылады, ал оларды іске асыру экономиканың барлық ілесіп салаларын дамытуға мүмкіндік береді.

Елдің негізгі күш-жігерін дамудың жекелеген нүктелеріне шоғырландыру халықаралық дәлелденген идеясына негізделген, бұл болашақта экономикаға оң мультипликативті әсер ететін болады. Тәсіл механизмі келесідей:

1. MedTech, Agritech, GreenTech технологиялық бағыттарын дамыту үшін талап етілетін перспективалы және түйінді технологиялар мен инновацияларды айқындау үшін технологиялық болжау жүргізу;

2. Технологиялық болжау негізінде барлық талап етілетін технологиялар мен инновациялық өнімдер, оларды алу жөніндегі іс-шаралар, қаржыландыру көздері мен іске асырушылар, сондай-ақ нақты мерзімдер көрсетілетін нысаналы технологиялық бағдарлама қалыптастырылатын болады;

3. Әзірленген нысаналы технологиялық бағдарламаны іске асыруға инновацияларды мемлекеттік қолдау шараларын бағдарлау;

4. Нақты инновацияларды алу үшін нысаналы технологиялық бағдарламаның барлық іс-шаралары іске асырылатын болады;

5. Әзірленген нысаналы технологиялық бағдарламаны іске асырудың тұрақты мониторингі.

Кесте 1. Инновациялық жүйенің дамуының технологиялық негіздері

MedTech	GreenTech	AgriTech
<p>Министрлік «Qazinnovations» инновацияларды дамыту жөніндегі ұлттық агенттігі» АҚ-мен бірлесіп MedTech бағыты бойынша технологиялық болжау жүргізу шеңберінде сараптамалық топ құрды. Талдау жүргізу үшін әртүрлі аналитикалық әдебиеттер мен анықтамалық материалдардың кең базасы құрылды. Проблемалық мәселелерді анықтау үшін медицина саласының өкілдері арасында онлайн сауалнама жүргізілді. Сауалнамаға 131 медициналық мекеме қатысты. Нәтижесінде:</p> <p>Технологиялық болжаудың екінші кезеңі – технологиялық жетілу деңгейін анықтау керек, сонымен қатар жаңа технологияға кқшу керек екендігі айтылды.</p>	<p>Технологиялық болжаудың бірінші кезеңін өткізу шеңберінде GreenTech бағыты бойынша сараптамалық топ құрылды. Болжау 7 бағыт бойынша жүргізіледі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Таза көлік; 2. Таза ауа және тұрақты жасыл кеңістіктер; 3. Қалдықтарды басқару; 4. ЖЭК; 5. Жасыл құрылыс және ТКШ; 6. Энергия тиімділігі; 7. Суды тұрақты басқару. 	<p>Egov қағидаты бойынша инновациялар бойынша «Ұлттық инновациялық жүйенің бірыңғай терезесі» ақпараттық жүйесін құру туралы шешім қабылданды. Бұл ақпараттық жүйе микросервистік архитектура базасында жұмыс істей отырып, инновациялық қызметті мемлекеттік қолдау шараларын және қолдаудың барлық ілесімі элементтерін ұсыну бойынша ену нүктесін цифрландыруды қамтамасыз етеді.</p>
<p>Ескерту: кесте автормен құрастырылған</p>		

Бұл мемлекеттік қызметтер арқылы, қазіргі таңда, Қазақстанда бірқатар өзгерістер енгізіп келе жатыр. 2022 жылғы 14 желтоқсанда өткен кеңестің екінші отырысы шеңберінде кеңеске ел өңірлерінің инновациялық дамуына талдау көрсетілді, оларды одан әрі технологиялық дамыту бойынша ұсыныстар мақұлданды, сондай-ақ барлық өңірлер мен салаларға инновациялар бойынша индикаторларды бекіту жүргізілді.

Технологиялық даму саласында алынған тәжірибені жүйелі түрде масштабтау үшін бүгінгі күні «QazInnovations» инновацияларды дамыту жөніндегі ұлттық агенттігі» АҚ, «Инновациялық технологиялар паркі» дербес кластерлік қоры сияқты инновацияларды мемлекеттік қолдауды дамыту институттары жұмыс істейді, Дүниежүзілік банктің «Өнімді инновацияларды ынталандыру» жобасы іске асырылуда.

Инновациялық грант – инновациялық қызмет субъектілеріне инновациялық гранттар берудің басым бағыттары шеңберінде олардың инновациялық жобаларын іске асыру үшін өтеусіз негізде берілетін бюджет қаражаты аталады.

2021 жылы 251,7 млн теңгеге 15 жоба қаржыландырылды, ал 2022 жылы 192,1 млн теңгеге 16 жоба қаржыландырылды. Бұл ретте, бизнестен қоса қаржыландыру сомасы 122 млн теңгені құрады.

Кәсіпкерлік кодекстің 241-3-бабының 2-тармағына сәйкес «Qazinnovations» ИДҰА» АҚ бизнес-инкубаторлардың жұмысын құруға, басқаруға және үйлестіруге қатысады.

«Qazinnovations» ИДҰА» АҚ (бұдан әрі - QazInnovations) өңірлік бизнес-инкубаторларды қолдау және ынталандыру шеңберінде 2022 жылы ҚР 10 өңірінде (*Семей, Павлодар, Ақтау, Қызылорда, Орал, Талдықорған, Тараз, Қостанай, Ақтөбе, Петропавл*) инновациялық қызмет субъектілерінің кадрлық, басқарушылық және өндірістік әлеуетін күшейтуге қатысу бойынша жұмыс жүргізілді:

-жобаларды инкубациялауды жүргізу үшін бизнес-инкубациялауға қатысушыларға жұмыс кеңістігі (кемінде 300 ш.м. коворкинг) ұйымдастырылды.

-жергілікті команда 2 өңірлік менеджерден тұрды (Qazinnovations-тен 1 менеджер, Astana Hub-тан 1 менеджер). QazInnovations өңірлік менеджерлерінің функционалына инновациялық жобаларды іздеу және тарту, мүдделі тұлғалармен кездесулерді ұйымдастыру және жобаларды таныстыру үшін іс-шараларды ұйымдастыру, инновациялық бағдарламалардың түрлері, оқыту семинарлары бойынша консультациялар өткізу, менторлық және трекерлік жүргізу кірді.

Жүргізілген талдау негізінде қорытындыласақ, "инновациялық кәсіпкерлік" ұғымы - жаңа Қазақстан. Бұл қабаттың қалыптасуы біртіндеп жүруі керек логикалық құрылым. Кәсіпорындардағы инновациялық қызмет және инновациялық кәсіпкерлікті дамыту осындай жағдайларға жатады шығармашылық еркіндігі және инновациялық мәдениет ретінде қолайлы инновациялық ортаны қалыптастыру. "Самұрық-Қазына" ҰӘҚ қаражатын бөлу, ғылыми-техникалық артта қалушылықты еңсеру, қызығушылықты арттыру инновациялық қызметте және оны жандандыруда. Инновациялық дамуды мемлекеттік ынталандыру әдістерін күшейту Қазақстан кәсіпкерлігін тиімді нормативтік – құқықтық базаны қалыптастыру, ұлттық инновациялық жүйені қалыптастыру және мемлекеттік-жекешелік әріптестік, ғылымды, білім беруді қолдау институты және әлеуметтік сала, зияткерлік меншікті қорғау, ғылыми-техникалық қызметті ақпараттық және кадрлық қамтамасыз ету болып табылады.

Қазақстандағы инновациялық қызметті ұсыну және ынталандыру:

1.Мемлекеттік қолдау:

Инновациялық кәсіпорындар үшін тіркеу және лицензиялау рәсімдерін жеңілдету.

ҒЗТКЖ компаниялары үшін салық жүктемесін азайту.

Инновацияларды әзірлеуге және енгізуге гранттар мен субсидиялар беру.

2.Инфрақұрылымға инвестициялау:

Жоғары технологиялық саябақтар мен инкубаторлар құру.

Телекоммуникациялық инфрақұрылымды дамыту.

3.Адами капиталды дамыту:

Инновациялар саласында кадрларды даярлау және оқыту бағдарламаларын қолдау.

Ғылыми және инженерлік қызметтің беделін арттыру.

Шетелдік мамандарды тарту.

3.Жеке инвестицияларды ынталандыру:

Инновациялық жобаларға инвестиция салатын инвесторлар үшін салықтық жеңілдіктер жүйесін құру.

Мемлекеттік кепілдіктер мен кепілгерліктер беру.

Инновациялардың биржалық нарығын дамыту.

4.Хабарларды арттыру және инновацияны насихаттау:

Ақпараттық науқандар мен іс-шараларды өткізу.

Жас инноваторларды қолдау жүйесін құру.

Технологиялар трансферті жүйесін дамыту.

5.Халықаралық ынтымақтастық:

Халықаралық бағдарламалар мен жобаларға қатысу.

Шетелдік инвестициялар мен технологияларды тарту.

Әлемнің жетекші университеттерімен және ғылыми-зерттеу орталықтарымен ынтымақтастық.

6.Экономиканы цифрландыру:

Цифрлық инфрақұрылымды дамыту.

Экономиканың барлық салаларына цифрлық технологияларды енгізуді қолдау.

IT саласында кадрларды даярлау жүйесін құру.

Бұл шараларды іске асыру Қазақстанда инновациялық қызметті дамыту үшін қолайлы орта құруға, ел экономикасының бәсекеге қабілеттілігін арттыруға және халықтың өмір сүру сапасын жақсартуға мүмкіндік береді. Айта кету керек, бұл бағдарлама Қазақстандағы инновациялық қызметті дамытудың мүмкін нұсқаларының бірі ғана. Тұрақты нәтижеге қол жеткізу үшін мемлекет, бизнес, ғылыми қоғамдастық және азаматтық қоғамды қоса алғанда, барлық мүдделі тараптардың кешенді жұмысы қажет.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Шугубаева И.К. Магистрант первого курса специальности 6M0507 «аграрный менеджмент» URL: <https://kazatu.edu.kz/assets/i/science/vn1101eco10.pdf>

2. Инновациялық статистикалық көрсеткіштер.URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/mdai/activities/9?lang=kk>

3. Анализ пробелов в сфере науки, технологий и инноваций (НТИ) в Казахстане URL: <file:///C:/Users/nazik/Downloads/анализ%20инноваций%20-2020.pdf>

4. Развитие инновационных процессов как условие экономического роста в Казахстане URL: <https://multiurok.ru/files/razvitiie-innovatsionnykh-protsiessov-kak-usloviie.html#:~:text=Өндірістің%20әртүрлі%20салаларында%20және%20қоғамды,туралы%20міндет%20қойылғаны%20бекер%20емес>

УДК 336.719

БАНКТІК МЕНЕДЖМЕНТТІ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Балгинбай Мухамеджан Қайратұлы

Iskakov82@mail.ru

«Бизнес әкімшілік» кафедрасының магистранты

«Тұран-Астана» университеті

Астана қаласы, Қазақстан Республикасы

Банктік менеджмент - бұл менеджмент жүйесіндегі айрықша сала болып саналады. Менеджмент - ұйымдастыру мен басқарудың неғұрлым тиімді жүйесі туралы ғылым. Банктік менеджмент — клиенттердің қаржылық дамуына неғұрлым қолайлы жағдай жасау мақсатында алуан түрлі банк қызметтерін көрсету мен оңпәрациялар жасау және жаңа нарықтар қалыптастыру үшін банктің, жекелеген орындаушылардың мүдделеріне әсер ету процесі болып табылады.

Басқару қатынасы менеджмент предметі болып саналады. Банкті басқару қатынасы басқару процесіндегі жекелеген орындаушылардың тұрақты өзара байланысының неғұрлым күрделі кешенін білдіреді. Банк қызметін табысты жүргізу үшін қажетті жағдайлар жасау - маңызды басқару қызметінің бірі болып саналады.

Банктік менеджменттің жоспарлау, ұйымдастыру, үйлестіру, ынталандыру және бақылау сияқты қызметтері беліп көрсетіледі.

Банк капиталын, оның ресурстарын басқару, активтер мен пассивтерді кешенді басқару әдістерін жасау банктік менеджменттің объектісі болып саналады.

Өз ісінің басқару субъектісін білуден, өз еңбегі мен ұжымды ұйымдастыра алудан, өзін-өзі шығармашылықпен дамытуға қызығушылықтан, өзі айналысатын істің даму болашағын